

## ОЦІНКА ЗАКОНОДАВЧОГО ВПЛИВУ

Проекту Закону № 8370 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку відкликання сільських, селищних та міських голів, а також депутатів місцевих рад за народною ініціативою»<sup>1</sup>

Дата реєстрації 19.01.2023

---

<sup>1</sup> Ця оцінка впливу підготовлена за експертної підтримки проекту «Парламентська підзвітність сектору безпеки в Україні» (PASS Ukraine). Парламентський центр (Канада) та Лабораторія законодавчих ініціатив у рамках цього проекту здійснюють експертну та методологічну підтримку, а також навчання працівників та працівниць секретаріатів парламентських комітетів (Комітет з питань національної безпеки, оборони та розвідки, Комітет з питань правоохоронної діяльності, Комітет з питань інтеграції України до Європейського Союзу, Комітет з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування) з методології оцінки законодавчого та регуляторного впливу. Метою підготовки цих документів є ознайомлення членів комітетів з практичним значенням оцінки законодавчого впливу для сприяння прийняття поінформованих рішень, що базуються на фактичних даних. Для проекту надзвичайно важливими є оцінка пілотних документів та зворотний зв'язок від суб'єктів права законодавчої ініціативи (Народні депутати України, Президент України, Кабінет Міністрів України). Висновки оцінки впливу не обов'язково відображають погляди Міністерства міжнародних справ Канади (GAC). Проект «Парламентська підзвітність сектору безпеки в Україні» реалізується за підтримки Міністерства міжнародних справ Канади (GAC) в рамках Програми розбудови миру та стабільності (PSOPs).

## ЗМІСТ

|                                                                                                                                             |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ОЦІНКА ЗАКОНОДАВЧОГО ВПЛИВУ .....                                                                                                           | 1  |
| РЕЗЮМЕ .....                                                                                                                                | 3  |
| ОБҐРУНТУВАННЯ ПОЛІТИКИ .....                                                                                                                | 4  |
| Чому є важливим законодавче регулювання питань відкликання сільського, селищного, міського<br>голови, а також депутатів місцевих рад? ..... | 4  |
| Чи доцільно приймати законопроект в умовах воєнного стану? .....                                                                            | 4  |
| АНАЛІЗ КОНТЕКСТУ .....                                                                                                                      | 6  |
| Проблема .....                                                                                                                              | 6  |
| Стан правового регулювання .....                                                                                                            | 6  |
| Історія .....                                                                                                                               | 9  |
| Позиції стейкхолдерів .....                                                                                                                 | 9  |
| Міжнародний досвід .....                                                                                                                    | 10 |
| АНАЛІЗ ВПЛИВУ .....                                                                                                                         | 12 |
| Переваги законопроекту .....                                                                                                                | 12 |
| Ризики прийняття законопроекту та можливості його доопрацювання .....                                                                       | 12 |
| Фінансовий аналіз .....                                                                                                                     | 15 |
| Ґендерний аналіз .....                                                                                                                      | 15 |
| Додаток 1 .....                                                                                                                             | 16 |
| Додаток 2 .....                                                                                                                             | 17 |
| Додаток 3 .....                                                                                                                             | 19 |
| Додаток 4 .....                                                                                                                             | 23 |
| Додаток 5 .....                                                                                                                             | 25 |
| Додаток 6 .....                                                                                                                             | 27 |
| Додаток 7 .....                                                                                                                             | 28 |
| Додаток 8 .....                                                                                                                             | 39 |
| Додаток 9 .....                                                                                                                             | 41 |

## РЕЗЮМЕ

Автори законодавчої ініціативи визначають за мету законопроекту забезпечення можливості виборців самостійно відкликати сільського, селищного, міського голову, депутатів місцевих рад, без рішення керівного органу партії, від місцевої організації якої його (її) було обрано, що сприятиме утвердженню принципів демократії та народовладдя під час реалізації права на дострокове припинення повноважень обранця.

У змінах пропонується:

- збором підписів для підтримання пропозиції про відкликання сільського, селищного, міського голови, депутата місцевої ради, можуть займатись одночасно декілька ініціативних груп;
- зміна кількості підписів, необхідних для підтримання пропозиції про відкликання, на рівні, що перевищує 50 % загальної кількості голосів виборців, які прийняли участь у голосуванні на відповідних місцевих виборах;
- збільшення строку збору підписів на підтримку пропозиції щодо відкликання міського голови міста обласного значення, міст Києва та Севастополя, а також депутата обласної, Київської, Севастопольської міської ради – з тридцяти до дев'яноста днів;
- рішення про відкликання приймається територіальною виборчою комісією (ТБК), яка встановила результати відповідних місцевих виборів.

Ці зміни сприятимуть зменшенню наявних перешкод для своєчасного відкликання обраних посадових осіб, особливо з огляду на архаїчний характер більшості положень Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» та високий рівень суспільного запиту на відкликання представницьких мандатів.

Законопроект містить пропозиції змін, що мають ряд ризиків, а саме:

1. **Повноваження щодо прийняття рішення про відкликання територіальними виборчими комісіями**, яке пропонує законотворець, є невластивими функціями ТБК і є ризиком суб'єктивізму, зловживань, маніпуляцій при прийнятті рішень про відкликання. У разі невідповідності ТБК ймовірно невиконання вимог закону щодо процедури відкликання.
2. **Відкликання депутатів місцевих рад у порядку, відмінному від процедури їх обрання**, спричиняє усунення виборців від прийняття рішення про відкликання. З огляду на це важливо дотримуватись вимог частини першої статті 7 Європейської хартії місцевого самоврядування (ЄХМС) та рекомендацій Висновках Венеціанської комісії щодо змін до Конституції України, схваленому 08.12.2004 р. та щодо Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо статусу депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим та місцевих рад», схваленому 1-2 червня 2007 року.
3. **Створення кількох ініціативних груп щодо відкликання** закладає конфлікт інтересів та ситуації правової невизначеності щодо повноважень ініціативних груп.
4. **Подальше існування імперативного мандата** потребує дискусії, адже саме його існування є порушенням принципів доброго демократичного врядування, поглибленням «партизації» місцевих рад та загрозою реалізації права на місцеве самоврядування.

Отже, прийняття законопроекту в його поточній редакції не забезпечує досягнення задекларованої мети. За такої редакції та ідеології законопроекту не вбачається за доцільне його підтримка та доопрацювання.

Положення законопроекту не мають різного впливу на чоловіків і жінок та загалом є ґендерно-нейтральними (див. Додаток 8).

## ОБҐРУНТУВАННЯ ПОЛІТИКИ

Метою законопроекту є забезпечення можливості виборців самостійно відкликати сільського, селищного, міського голову, а також депутатів місцевих рад, без рішення керівного органу партії, від місцевої організації якої було обрано відповідного сільського, селищного, міського голову, а також депутатів місцевих рад.

На думку законотворця, прийняття законопроекту сприятиме утвердженню принципів демократії та народовладдя під час реалізації права на дострокове припинення повноважень сільського, селищного, міського голови, а також депутатів місцевих рад.

Чому є важливим законодавче регулювання питань відкликання сільського, селищного, міського голови, а також депутатів місцевих рад?

Стаття 2 Європейської хартії місцевого самоврядування (далі – ЄХМС) встановлює, що принцип місцевого самоврядування визнається в національному законодавстві та, у міру можливості, в конституції. Частина перша статті 7 ЄХМС визначає, що умови діяльності місцевих обраних представників повинні забезпечувати вільне виконання ними своїх функцій.

Частина 5.1 статті 1 Додаткового протоколу до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах органу місцевого самоврядування встановлює, що будь-які формальності, умови чи обмеження стосовно здійснення права участі у справах органу місцевого самоврядування повинні бути передбачені законодавством і відповідати міжнародно-правовим зобов'язанням Сторони.

З огляду на це, у разі потреби уточнення положень щодо участі виборців у питаннях відкликання сільського, селищного, міського голови, а також депутатів місцевих рад потребують змін закони України, що регулюють ці питання: Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Закон України «Про статус депутатів місцевих рад».

Чи доцільно приймати законопроект в умовах воєнного стану?

Доцільність прийняття законопроекту може обумовлюватись пріоритетністю порядку денного Верховної Ради України, актуальністю та нагальністю самої законодавчої ініціативи.

Питання законодавчих ініціатив щодо статусу депутата місцевої ради можна вважати в цілому пріоритетним з огляду на архаїчність більшості положень Закону України «Про статус депутатів місцевих рад».

63,7% учасників опитування, проведеного у 2024 році Лабораторією законодавчих ініціатив, надали пропозиції змін до законодавства для удосконалення статусу депутатів місцевих рад, тим самим визнаючи потребу в удосконаленні Закону.<sup>2</sup>

У 2021 році в Аналізі практичної реалізації нормативно-правової бази, що регулює статус депутата місцевої ради (здійсненого за підтримки програми Ради Європи «Децентралізація і реформа публічної адміністрації в Україні»)<sup>3</sup>, було зазначено про актуальність удосконалення відповідного законодавчого забезпечення.

Що стосується законодавчих ініціатив удосконалення Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» в частині дострокового припинення повноважень сільських, селищних, міських голів, то це питання є дискусійним: стаття 79 цього Закону має вичерпний перелік підстав, але питання відкликання за народною ініціативою представницького мандата в цілому є світоглядним питанням і не відповідає європейським традиціям доброго врядування. Отже, сумнівним є доцільність удосконалення положень, які мали б бути скасовані в цілому.

Під час дії воєнного стану можуть виникати підстави для дострокового припинення повноважень місцевої ради в цілому чи окремих депутатів ради, сільського, селищного, міського голови, зокрема й ті, що є предметом аналізованого законопроекту. Такі підстави визначені статтями 78-79 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», статтею 5 Закону України «Про статус депутатів

<sup>2</sup>Дослідження ЛЗІ. 2024. URL: [https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2025/02/ali\\_analyticalpaper\\_status\\_of\\_local\\_council.pdf](https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2025/02/ali_analyticalpaper_status_of_local_council.pdf)

<sup>3</sup>Дослідження Ради Європи: URL: <https://komsamovr.rada.gov.ua/uploads/documents/42969.pdf>

місцевих рад». Відповідно до частини третьої статті 194 Виборчого кодексу України у разі наявності підстав для дострокового припинення повноважень місцевої ради, сільського, селищного, міського голови Верховна Рада України призначає відповідні позачергові вибори протягом дев'яноста днів з дня дострокового припинення їх повноважень. У разі дострокового припинення повноважень окремого депутата у більшості випадків, коли ради обираються за пропорційною системою виборчих списків, заміщення вакантного мандата відбувається без проведення додаткових виборів. Однак, у громадах, де вибори проводяться за мажоритарною системою, необхідне призначення проміжних виборів у відповідному виборчому окрузі.

Стаття 19 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» забороняє проведення будь-яких виборів і референдумів в умовах воєнного стану. Відповідно до статті 20 Виборчого кодексу України у разі введення в Україні воєнного стану виборчий процес виборів, який уже розпочався, припиняється з дня введення воєнного стану, а рішення про призначення виборів, виборчий процес яких ще не розпочався, втрачає силу і не виконується.

Наразі Закон України «Про правовий режим воєнного стану» не містить прямої заборони призначення місцевих виборів, однак, оскільки проведення виборів (початок виборчого процесу) відповідно до статті 195 Виборчого кодексу України є безпосереднім наслідком їх призначення, заборону проведення виборів слід розуміти також як заборону їх призначення під час дії правового режиму воєнного стану.

Отже, сама процедура дострокового припинення повноважень депутатів місцевих рад може бути задіяна в умовах воєнного стану, проте її наслідком на час дії режиму воєнного стану не стане призначення та проведення відповідних виборів. У такому випадку є загроза повноважності місцевих рад, обраних за пропорційною системою відносної більшості.

Законопроект внесено до порядку денного тринадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання.<sup>4</sup>

<sup>4</sup> Порядок денний 13-ої сесії: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4229-20#Text>

## АНАЛІЗ КОНТЕКСТУ

### Проблема

Автори законодавчої ініціативи у пояснювальній записці до законопроекту визначили проблематику наступним чином: *«виникає ситуація, згідно якої остаточне вирішення питання дострокового припинення повноважень сільського, селищного, міського голови, а також депутатів місцевих рад, шляхом відкликання з посади за народною ініціативою покладено на політичну партію, вищий керівний орган якої, не зважаючи на позицію виборців, може орієнтуючись на власні переконання відхилити прийняття відповідного рішення, фактично залишивши на посаді сільського, селищного, міського голову, або депутата місцевої ради, роботою якого не задоволені жителі відповідного виборчого округу.*

*Таким чином, фактично виборці ... позбавлені можливості самостійно реалізовувати гарантоване Конституцією України право здійснювати владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування, чим порушується принцип народовладдя».*

Проектом пропонується внесення змін до законів України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про статус депутатів місцевих рад» в частині процедури відкликання сільського, селищного, міського голови, депутатів місцевих рад за народною ініціативою, а саме:

- пропонується, що збором підписів для підтримання пропозиції про відкликання сільського, селищного, міського голови, депутата місцевої ради, можуть займатись одночасно декілька ініціативних груп;
- зміна кількості підписів, необхідних для підтримання пропозиції про відкликання сільського, селищного, міського голови, депутата місцевої ради, на рівні, що перевищує 50 відсотків загальної кількості голосів виборців, які прийняли участь у голосуванні на відповідних місцевих виборах;
- збільшення строку збору підписів на підтримку пропозиції щодо відкликання міського голови міста обласного значення, міст Києва та Севастополя, а також депутата обласної, Київської, Севастопольської міської ради – з тридцяти до дев'яноста днів;
- пропонується, що рішення про відкликання сільського, селищного, міського голови, депутата місцевої ради приймається територіальною виборчою комісією, яка встановила результати відповідних місцевих виборів.

### Стан правового регулювання

#### *Відкликання депутатів місцевих рад.*

Відповідно до частини першої статті 38 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» право вносити пропозицію про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою (не раніше ніж через рік з моменту набуття таких повноважень) мають місцева організація політичної партії, від якої його обрано депутатом, а також громадяни України, які є виборцями відповідного виборчого округу.

Стаття 37 Закону визначає підстави для відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою:

1. Порушення депутатом місцевої ради положень Конституції України і законів України, що встановлено судовим рішенням, яке набрало законної сили. Вбачається, що у цьому випадку підставою для відкликання депутата можуть бути лише такі рішення судів, якими встановлено порушення депутатом закону в період виконання депутатських повноважень під час поточної каденції.
2. Пропуск депутатом місцевої ради протягом року більше половини пленарних засідань ради або засідань постійної комісії, невиконання ним без поважних причин обов'язків депутата місцевої ради у виборчому окрузі. Враховуючи застосування різних виборчих систем, ця норма потребує уточнення: наприклад, в якому саме виборчому окрузі виконує обов'язки депутат-«списочник».
3. Невідповідність практичної діяльності депутата місцевої ради основним принципам і положенням передвиборної програми місцевої організації політичної партії, від якої його

обрано депутатом, чи програмі політичної партії, від місцевої організації якої його обрано. Підтвердження судовими рішеннями цих підстав для відкликання депутата Закон не передбачає, відтак, це може мати суб'єктивну оцінку. Також варто врахувати, що відповідно до положень Виборчого кодексу України лише в умовах реєстрації кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, районних у місті рад, а також міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 і більше тисяч) є вимога подання передвиборної програми організації партії (пункт 4 частини першої статті 222 Кодексу).

4. Невиконання депутатом місцевої ради передбачених статтею 16 Закону зобов'язань звітувати перед виборцями та проводити зустрічі з ними.
5. Невходження депутата, обраного в багатомандатному виборчому окрузі, до фракції місцевої організації партії, за виборчим списком якої він обраний, або припинення членства депутата місцевої ради у фракції - це є доволі дискусійною підставою дострокового припинення повноважень депутата місцевої ради і суперечить принципу вільного представницького мандата. Окрім того, відповідно до пункту 15 частини другої статті 19 Закону об'єднання з іншими депутатами місцевої ради в депутатські групи, фракції є правом депутата місцевої ради, а не обов'язком.

Стаття 38 цього Закону передбачає, що «право вносити пропозицію про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою (не раніше ніж через рік з моменту набуття таких повноважень) мають місцева організація політичної партії, від якої його обрано депутатом, а також громадяни України, які є виборцями відповідного виборчого округу». Проте процедура відкликання не містить уточнення: які саме виборці (ті, які мали такий статус на день голосування, чи ті, які мають такий статус на момент ініціативи) мають право ініціювати відкликання.

Відповідно до частин другої, третьої статті 38 Закону рішення про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою виборцями приймається на зборах виборців у кількості не менше:

- 30 осіб для відкликання депутата сільської, селищної ради;
- 100 осіб для відкликання депутата міської ради міста районного значення та районної у місті ради;
- 300 осіб для відкликання депутата міської ради міста обласного значення та районної у місті ради;
- 150 осіб для відкликання депутата районної ради;
- 400 осіб для відкликання депутата обласної, Київської, Севастопольської міської ради.

Не пізніше як за два дні до проведення зборів виборців, на яких буде розглядатися питання про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою, про дату, місце та час їх проведення повідомляють регіональні та / або місцеві засоби масової інформації. Проте Закон не передбачає обов'язкової публікації -- лише повідомлення.

Ряд положень цього Закону містять архаїзми, як то «міста обласного значення», а кількісні норми участі на зборах виборців варто переглянути, оскільки після реформи адміністративно-територіального устрою відбулось укрупнення громад, і чинні норми представництва видаються не виправдано низькими.

Окрім того, не зрозуміло, про які саме збори виборців йдеться (яка територіальність, виборці на яких зборах, хто встановлюватиме статус виборця тощо).

Варто виправити технічні помилки: пункт 2 частини другої статті 38 Закону визначає, що для відкликання депутата міської ради міста районного значення та районної у місті ради ініціаторами є 100 осіб, у той же час пункт 3 цієї ж частини визначає, що необхідно «300 осіб для відкликання депутата міської ради міста обласного значення та районної у місті ради».

Також доцільно привести до логічного застосування процес проведення зборів у разі, якщо ініціатором виступають виборці та коли пропозицію висуває політична партія (наразі різні вимоги до організації зборів в частині комунікацій зі ЗМІ).

Стаття 40 Закону регламентує процес збору виборцями підписів на підтримку пропозиції про відкликання депутата за народною ініціативою:

*«На підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевої ради, обраного в багатомандатному виборчому окрузі, має бути зібрано підписи в кількості, що перевищує кількість голосів, поданих за нього на місцевих виборах, за результатами яких він був обраний депутатом. На підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевої ради, обраного у єдиному багатомандатному виборчому окрузі, має бути зібрана така кількість підписів, що є більшою за виборчу квоту, яка була визначена згідно із Виборчим кодексом України під час проведення виборів, за результатами яких він був обраний депутатом».*

При цьому відсутня вимога щодо того, що кількість підписів не повинна бути менше, ніж кількість голосів, поданих за відповідну партію в цьому окрузі на виборах, де був обраний відповідний депутат.

Законом встановлено, що територіальна виборча комісія здійснює аналіз оформлення підписних листів та документів проведених зборів на відповідність вимогам цього Закону, перевіряє дотримання порядку збору підписів на підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою, а також вибірково перевіряє достовірність відомостей про громадян, що містяться в підписних листах, та їхніх підписів (не менше 10 % від загальної кількості) із залученням органу ведення Державного реєстру виборців та територіального органу поліції.

Водночас, слід зауважити, що перевіркою не передбачено встановлення обґрунтованості підстав відкликання.

Варто зауважити, що існує колізія норм щодо імперативного мандата та норм Європейської хартії місцевого самоврядування. У частині першій статті 7 Європейської хартії місцевого самоврядування декларується: «Умови діяльності місцевих обраних представників повинні забезпечувати вільне виконання ними своїх функцій».

*Відкликання сільського, селищного, міського голови.*

Сільський, селищний, міський голова може бути відкликаний з посади за народною ініціативою в порядку, визначеному Законом України «Про статус депутатів місцевих рад» з особливостями, передбаченими частинами шостою - десятою статті 79 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», не раніше як через рік з моменту набуття ним повноважень.

Відповідно до частини шостої цієї статті, рішення про внесення пропозицій щодо відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою приймається на зборах виборців у кількості не менше:

- 20 осіб для відкликання сільського голови;
- 30 осіб для відкликання селищного голови;
- 50 осіб для відкликання міського голови міст районного значення;
- 200 осіб для відкликання міського голови міст обласного значення;
- 400 осіб для відкликання міського голови міст Києва та Севастополя.

При цьому кількість членів ініціативної групи становить у разі відкликання:

- сільського, селищного голови - не менше 10 осіб;
- міського голови міста районного значення - не менше 20 осіб;
- міського голови міста обласного значення - не менше 50 осіб;
- міського голови міст Києва та Севастополя - не менше 75 осіб.

Такі норми цього Закону є архаїчними: після реформи адміністративно-територіального устрою терміни «місто обласного значення» та «місто районного значення» не є вживаним. Відтак, потрібно переглянути і кількісні показники цієї частини.

Законом встановлено, що на підтримку пропозиції про відкликання сільського, селищного, міського голови має бути зібрано кількість підписів, що перевищує кількість голосів, поданих за нього на

місцевих виборах, за результатами яких він був обраний сільським, селищним, міським головою. А терміни встановлено відповідно до архаїчного статусу («місто обласного значення» та «місто районного значення»), що також потребує змін.

Після аналізу територіальною виборчою комісією підписних листів та документів проведених зборів на відповідність їх оформлення вимогам Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» та перевірки дотримання порядку збору підписів (не менше 10 відсотків від загальної кількості), ТВК приймає відповідне рішення. Строки такого рішення знову ж таки залежні від архаїчного статусу («місто обласного значення» та «місто районного значення»), що потребує змін.

Якщо при ініціюванні відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою дотримано вимоги Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Закону України «Про статус депутатів місцевих рад», кількість підписів виборців, які підтримують пропозицію про відкликання з посади, відповідає встановленим вимогам, територіальна виборча комісія приймає рішення про звернення до відповідної місцевої ради (у разі якщо сільський, селищний, міський голова був обраний шляхом самовисування) або до партії, від місцевої організації якої його обрано, щодо відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою.

Рішення про відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою приймається за зверненням ТВК вищим керівним органом партії, від місцевої організації якої його обрано.

Рішення про відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою, який був обраний шляхом самовисування, приймається за зверненням територіальної виборчої комісії відповідною сільською, селищною, міською радою більшістю голосів від її складу (див. додатки 1-4).

### Історія

Питання відкликання сільського, селищного, міського голови та депутатів місцевих рад є дискусійним питанням, часто його використовують з популістичних міркувань. Саме тому існує 18 законодавчих ініціатив внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» (див. Додаток 5). Частина пропозицій спрямована на скасування положень щодо відкликання як елементу імперативного мандата, що не властивий демократичним системам врядування, інші – навпаки, на посилення або уточнення процедур відкликання. Дослідження практики відкликання вбачається недостатнім, а судова практика наразі є неоднозначною. Судовий розгляд може тривати роками. Є випадки, коли процес відкликання не завершується. Підстави відкликання є часто суб'єктивними. Подекуди рішення про відкликання оскаржується з підстав процедурних порушень без успіху, як і рішення відповідної територіальної виборчої комісії (див. Додаток 9).

### Позиції стейкхолдерів

Суспільний запит на відкликання представницького мандата є високим. Ще 2013 році за результатами дослідження, проведеного соціологічною групою «Рейтинг», виявлено, що абсолютна більшість опитаних (81%) підтримує відкликання депутатів.<sup>5</sup>

Законопроект, що аналізується, не отримав широкого обговорення у публічній площині, проте є висновки окремих комітетів Верховної Ради України:

1. Комітет з питань інтеграції України до Європейського Союзу, розглянувши на своєму засіданні 29 червня 2023 року проєкт, визнав його положення такими, що регулюються національним законодавством країн-членів Європейського Союзу та не підпадають під дію міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції.<sup>6</sup>
2. Комітет з питань бюджету на засіданні 23 лютого 2023 року ухвалив рішення, що законопроект за реєстр. № 8370 не має впливу на показники бюджетів. У разі прийняття відповідного закону він може набирати чинності згідно із законодавством.

Міністерство фінансів України у експертному висновку до законопроекту зазначає, що реалізація

<sup>5</sup> Висновки «Рейтинг»: URL: [https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg\\_files/rg\\_vidklykanna\\_deputata\\_032013.pdf](https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_vidklykanna_deputata_032013.pdf)

<sup>6</sup> Рішення Комітету: URL: [blob:https://itd.rada.gov.ua/0fe67efb-7c14-44b2-8f7a-443dd8b5479c](https://itd.rada.gov.ua/0fe67efb-7c14-44b2-8f7a-443dd8b5479c)

його положень не потребуватиме додаткових витрат з державного та місцевих бюджетів.<sup>7</sup>

### Міжнародний досвід

Слід зазначити, що частина перша статті 3 Європейської хартії місцевого самоврядування (ЄХМС) регламентує, що органи місцевого самоврядування здійснюють регулювання та управління суттєвою часткою публічних справ «під власну відповідальність».

Частина перша статті 7 ЄХМС визначає, що для депутатів місцевих рад мають бути забезпечені умови вільного виконання ними своїх функцій.

Венеціанська комісія неодноразово наголошувала на нетиповості для демократичних устроїв запровадження імперативного мандата на місцевому рівні. Зокрема, така позиція викладена у Висновку щодо змін до Конституції України, схваленому 08.12.2004 р.<sup>8</sup>; у Висновку щодо Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо статусу депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим та місцевих рад», від 1-2 червня 2007 року<sup>9</sup> (див. Додаток 6).

**Країни Європейського Союзу** послуговуються вільним мандатом депутата. Навіть країни з давньою історією імперативного мандата відійшли від такої практики, наприклад, у **Франції** імперативний мандат ліквідовано на початку XIX століття, а нині Конституція Франції прямо забороняє імперативний мандат. Імперативний мандат також заборонений у **Польщі**, **Литві**. У **США** й **Канаді** відсутнє поняття імперативного мандату. Серед колишніх соціалістичних країн Східної Європи він зберігся лише в **Білорусі**. Він ще існує в країнах, що розвиваються (**Індонезія**, **Куба**, **Фіджі**, **Намібія** та **Сейшельські острови**).

І все ж відкликання як механізм доступне на місцевому рівні зарубіжних країн. У **Хорватії** через механізм всенародного голосування можуть бути відкликані муніципальний префект, мер, а також їхні заступники. В **Румунії** можливе голосування за відсторонення мера на вимогу місцевого населення.

У **Польщі** є право на місцеві референдуми з можливістю відкликання. У **Німеччині** жителі мають право ініціювати процедуру відкликання мерів. Є інший механізм: ініціатива відкликання – за місцевою радою (рішення кваліфікованою більшістю), а жителі голосують за таку ініціативу.

У **Словаччині**, **Республіці Молдова** мери можуть бути відкликані шляхом місцевого загального голосування.

В **Іспанії** конституція регулює спеціальний режим, що дозволяє громадянам ініціювати та приймати конструктивний вотум недовіри. В **Аргентині** вибори та повноваження місцевих органів влади регулюються конституцією кожної з провінцій. У **Сербії** та у **Великій Британії** наразі немає правового забезпечення механізму відкликання.

У **Колумбії** відкликання визнано як «політичне», але депутати місцевих рад не підлягають всенародному відкликанню.

В **Еквадорі**, **Перу** право відкликання закріплено в конституції. У **Коста-Ріці** – право відкликання закріплено у муніципальному кодексі.

У **Сполучених Штатах** відкликання є і на рівні окремих штатів, і на місцевому рівні у 29 штатах, де у кожного – свої особливості процедур.

На всіх рівнях державного управління відкликання можливе в **Болівії**, **Венесуелі**, **Тайвані**, **Японії** для всіх органів влади на субнаціональному рівні. У **Республіці Корея** це можливо для мерів та членів місцевої ради (окрім тих, які обираються за пропорційною системою).

Є практика відкликання не виборцями, а органом: в **Іспанії**, **Естонії**, **Сербії** мер може бути

<sup>7</sup> Рішення Комітету: URL: [blob:https://itd.rada.gov.ua/82c38447-f949-4595-8420-5ab1452704df](https://itd.rada.gov.ua/82c38447-f949-4595-8420-5ab1452704df)

<sup>8</sup> Opinion on the amendments to the Constitution of Ukraine adopted on 8.12.2004 (Adopted by the Venice Commission at its 63rd Plenary Session (Venice, 10-11 June 2005) on the basis of comments by Mr. Kaarlo Tuori (Member, Finland), Mr. Sergio Bartole (Substitute Member, Italy), Ms. Finola Flanagan (Member, Ireland): URL: [http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL-AD\(2005\)015-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL-AD(2005)015-e.asp)

<sup>9</sup> Opinion on the Law on amendments to the legislation concerning the status of deputies of the Verkhovna Rada of the Autonomous Republic of Crimea and of local councils in Ukraine (Adopted by the Venice Commission at its 71st Plenary Session (Venice, 1-2 June 2007), on the basis of comments by Mr. Sergio Bartole (Substitute Member, Italy) and Mr. Peter Paczolay (Member, Hungary). URL: - [http://www.venice.coe.int/docs/2007/CDL-AD\(2007\)018-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2007/CDL-AD(2007)018-e.asp)

---

10 REPORT ON THE RECALL OF MAYORS AND LOCAL ELECTED REPRESENTATIVES: **URL:**  
[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)011rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)011rev-e)

## АНАЛІЗ ВПЛИВУ

### Переваги законопроекту

Перевагою законопроекту є відкриття дискусії про шляхи оновлення законодавства щодо проблем відкликання сільських, селищних та міських голів, депутатів місцевих рад.

### Ризики прийняття законопроекту та можливості його доопрацювання

1. Чинний механізм відкликання за народною ініціативою сільських, селищних та міських голів, депутатів місцевих рад передбачає прийняття рішення про відкликання:

- за зверненням територіальної виборчої комісії - вищим керівним органом політичної партії, від місцевої організації якої обрано сільського, селищного, міського голову, депутата місцевої ради;
- відповідною сільською, селищною, міською радою, якщо голова був обраний шляхом самовисування;
- територіальною виборчою комісією у разі, якщо депутат був обраний шляхом самовисування.

Автор законодавчої ініціативи пропонує нову концепцію, відповідно до якої рішення про відкликання депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, незалежно від того, чи обрані вони шляхом самовисування, чи від політичної партії, приймається територіальною виборчою комісією.

Однак, відкликання депутатів місцевих рад у порядку, відмінному від процедури їх обрання, тобто без голосування виборців, є хибним, оскільки це суперечить статусу депутатів місцевих рад та природі і функціям представницьких органів місцевого самоврядування. При такій процедурі відкликання не проводиться таємне голосування. Сама процедура відкликання залежить від виборчої системи, способу висування кандидатом, що ставить у нерівні умови депутатів, отже, у депутатів однієї ради може виникати різний правовий статус.

2. Запропоновано зміни до частини шостої статті 79 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» в частині зменшення кількості осіб, необхідних для відкликання міського голови міст обласного значення: з 200 до 100. Проте така пропозиція не була обґрунтована. У даній пропозиції не враховано зміни адміністративно-територіального устрою, адже наразі відсутні «міста обласного» та «міста районного» значення. І тут важливо уніфікувати підхід по кількості: вбачається за доцільне визначити цей показник від кількості жителів територіальної громади (або встановити єдину для всіх територіальних громад вимогу по кількості осіб, необхідної для відкликання сільського, селищного, міського голови).

3. Пропозиція створення кількох ініціативних груп щодо відкликання, закладена у змінах до частини шостої статті 79 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», створить ситуацію конфлікту повноважень при реалізації права на відкликання. Ця норма дискреційна. Проте повноваження таких ініціативних груп є однаковими: *«можуть одночасно здійснювати збір підписів виборців відповідного виборчого округу на підтримку пропозиції про відкликання сільського, селищного, міського голови, незалежно одна від одної»*. Вочевидь, може виникнути ситуація, коли в підписних листах житель поставить підпис декілька разів. Це ускладнить роботу ТВК по підрахунку дійсних підписів.

Окрім того, не є зрозумілим, яким чином має діяти ТВК у разі наявності кількох ініціативних груп, чиї документи має брати до розгляду. Адже у цьому Законі термін «ініціативна група» вживається далі в однині. Наприклад, в абзаці другому частини восьмої статті 79 йдеться про подачу документів ініціативною групою ( в однині). Це означає, що право подання має лише одна ініціативна група. Проте критеріїв, за якими ТВК має визначати, яка саме ініціативна група має пріоритет, не встановлено.

4. Пропонуються також зміни, що на підтримку пропозиції про відкликання має бути зібрано підписи в кількості, що перевищує 50 % від загальної кількості голосів виборців, які прийняли участь у голосуванні на місцевих виборах (у чинному положенні - *«кількість голосів, поданих за нього на місцевих виборах, за результатами яких він був обраний»*).

Варто зауважити, що формулювання «на місцевих виборах» є неточним. Відповідно до частини першої статті 194 Виборчого кодексу України місцеві вибори можуть бути черговими,

позачерговими, повторними, проміжними, додатковими або першими. Кодекс передбачає типи виборів на місцевому рівні: вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів.

Ймовірно, законотворець мав на увазі саме вибори сільських, селищних, міських голів і вибори депутатів місцевих рад.

Відповідно до чинних положень Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», на підтримку пропозиції про відкликання сільського, селищного, міського голови має бути зібрано кількість підписів, що перевищує кількість голосів, поданих за нього на місцевих виборах, за результатами яких він був обраний сільським, селищним, міським головою.

У пропозиціях змін – інший підхід: від кількості виборців, що взяли участь у голосуванні. Відповідно, розрахунки кількості виборців, які прийняли участь у голосуванні за міських голів (для прикладу взято міста Івано-Франківської області), будуть наступними:

| Місто <sup>11</sup> | Явка:<br>місцеві<br>вибори-<br>2020 | Голосів<br>«ЗА»<br>міського<br>голову | Потрібно<br>отримати<br>голосів за<br>відкликання<br>(чинне<br>положення<br>Закону)<br>понад... | Потрібно<br>отримати голосів<br>за відкликання<br>(відповідно до<br>пропозицій ЗП №<br>8370) | Різниця між чинною та<br>пропонованою<br>кількістю голосів за<br>відкликання |       |
|---------------------|-------------------------------------|---------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|-------|
|                     |                                     |                                       |                                                                                                 |                                                                                              | к-сть                                                                        | %     |
| Івано-Франківськ    | 79087                               | 67 050                                | 67 051                                                                                          | 39544                                                                                        | -27 507                                                                      | -34,8 |
| Рогатин             | 15061                               | 12 737                                | 12 738                                                                                          | 7530                                                                                         | -5 208                                                                       | -34,6 |
| Снятин              | 13868                               | 8 655                                 | 8 656                                                                                           | 6934                                                                                         | -1 722                                                                       | -12,4 |
| Надвірна            | 11403                               | 7 097                                 | 7 098                                                                                           | 5701                                                                                         | -1 397                                                                       | -12,2 |
| Косів               | 9434                                | 5 471                                 | 5 472                                                                                           | 4717                                                                                         | -755                                                                         | -8,0  |
| Тлумач              | 8508                                | 4 316                                 | 4 317                                                                                           | 4254                                                                                         | -63                                                                          | -0,7  |
| Калуш               | 24750                               | 11 155                                | 11 156                                                                                          | 12375                                                                                        | 1 219                                                                        | 4,9   |
| Болехів             | 5668                                | 2 407                                 | 2 408                                                                                           | 2834                                                                                         | 426                                                                          | 7,5   |
| Долина              | 15186                               | 6 053                                 | 6 054                                                                                           | 7593                                                                                         | 1 539                                                                        | 10,1  |
| Коломия             | 19445                               | 7 395                                 | 7 396                                                                                           | 9723                                                                                         | 2 327                                                                        | 12,0  |
| Яремче              | 4821                                | 1 800                                 | 1 801                                                                                           | 2410                                                                                         | 609                                                                          | 12,6  |
| Тисмениця           | 9745                                | 3 514                                 | 3 515                                                                                           | 4872                                                                                         | 1 357                                                                        | 13,9  |
| Галич               | 7900                                | 2 437                                 | 2 438                                                                                           | 3950                                                                                         | 1 512                                                                        | 19,1  |
| Городенка           | 16909                               | 4 136                                 | 4 137                                                                                           | 8455                                                                                         | 4318                                                                         | 25,5  |
| Буршин              | 8730                                | 2 007                                 | 2 008                                                                                           | 4365                                                                                         | 2357                                                                         | 27,0  |

Запропоновані зміни передбачають, що для відкликання голів або депутатів місцевих рад, які отримали понад 50% голосів на виборах, вимоги щодо кількості підписів будуть нижчими, ніж для тих, хто набрав менше 50%. Такий підхід фактично створює привілейоване становище щодо можливості відкликання для обранців із нижчим рівнем підтримки.

Щодо встановлення кількості підписів, необхідних для відкликання депутатів місцевих рад, то законотворець пропонує аналогічно: чинне положення у Законі України «Про статус депутатів місцевих рад» – кількість підписів, що є більшою за виборчу квоту, яка була визначена згідно із Виборчим кодексом України під час проведення виборів, за результатами яких він був обраний депутатом – замінити на «кількість підписів, що перевищує 50 відсотків загальної кількості голосів виборців, які прийняли участь у голосуванні на місцевих виборах, за результатами яких він був обраний депутатом».

5. Загалом пропозиція наділення територіальних виборчих комісій повноваженнями щодо прийняття рішення про відкликання містить ризики суб'єктивізму, зловживань, маніпуляцій, недієздатності. Адже варто врахувати, що територіальні виборчі комісії в контексті Виборчого кодексу України є державними органами з характерними для органів виконавчої влади функціями, основна їхня задача - здійснювати підготовку та проведення відповідних виборів. 3

<sup>11</sup> Результати голосування: URL: <https://versii.if.ua/novunu/457470/>

іншого боку, це тимчасові органи, що мають певні особливості формування саме політичними організаціями партій, що у певній мірі робить члена виборчої комісії залежним від організації політичної партії, від якої він подавався у члени ТВК.

6. Збільшення строку збору підписів на підтримку пропозиції щодо відкликання міського голови міста обласного значення, міст Києва та Севастополя, а також депутата обласної, Київської, Севастопольської міської ради – з тридцяти до дев'яноста днів не було обґрунтовано. Проте такий варіант є прийнятним.
7. Варто врахувати, що у даній законодавчій ініціативі не враховано зміни адміністративно-територіального устрою, адже наразі відсутні «міста обласного» та «міста районного» значення.
8. Вочевидь, посилюючи роль ТВК в процесах відкликання варто врахувати, що ТВК в позавиборчий період потребуватимуть додаткового фінансування, що ймовірно буде додатковим навантаженням на місцевий бюджет (див. Додаток 7).

Відтак, є прямі ризики, що полягають у наступному:

| Пропозиція<br>законопроекту                                                                     | Ризик                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Рекомендація                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Наділення територіальних виборчих комісій повноваженнями щодо прийняття рішення про відкликання | <ul style="list-style-type: none"> <li>Наділення невластивими функціями територіальних виборчих комісій.</li> <li>Ризики суб'єктивізму, зловживань, маніпуляцій при прийнятті рішень про відкликання.</li> <li>У разі недієздатності територіальних виборчих комісій ймовірно невиконання вимог закону щодо процедур відкликання.</li> </ul> | Уникати наділення територіальних виборчих комісій повноваженнями щодо прийняття рішення про відкликання                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| Відкликання депутатів місцевих рад у порядку, відмінному від процедури їх обрання               | Усунення виборців від прийняття рішення про відкликання                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <ol style="list-style-type: none"> <li>Дотримуватись вимог частини першої статті 7 ЄХМС.</li> <li>Враховувати позиції, викладені у висновках Венеційської комісії щодо змін до Конституції України, схваленому 08.12.2004 р.; щодо Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо статусу депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим та місцевих рад», схваленому 1-2 червня 2007 року.</li> </ol> |
| Створення кількох ініціативних груп щодо відкликання                                            | Породження конфлікту інтересів та ситуації правової невизначеності щодо повноважень ініціативних груп                                                                                                                                                                                                                                        | Уникати конфлікту інтересів та ситуації правової невизначеності щодо повноважень ініціативних груп                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| Подальше існування імперативного мандата                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>Порушення принципів доброго демократичного врядування;</li> <li>Поглиблення «партизації» місцевих рад;</li> </ul>                                                                                                                                                                                     | Внести зміни до чинного законодавства з метою скасування імперативного мандата                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |

|                                                                                        |                                                                                                       |                                                                                              |
|----------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>Загроза реалізації права на місцеве самоврядування.</li> </ul> |                                                                                              |
| Невнесення відповідних змін у зв'язку зі зміною адміністративно-територіального устрою | Ситуація правової невизначеності                                                                      | Уникати ситуації правової невизначеності та внести відповідні зміни до чинного законодавства |

За такої редакції та ідеології законопроекту не вбачається за доцільне його підтримка та доопрацювання.

Проте питання законодавчого удосконалення статусу сільських, селищних, міських голів та депутатів місцевих рад доцільно врахувати при підготовці нової редакції Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» та удосконалення Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

#### Фінансовий аналіз

У пояснювальній записці ініціатори законопроекту зазначають, що на момент внесення проект Закону не потребує додаткових витрат Державного бюджету України. У результаті розгляду законопроекту Комітет з питань бюджету ухвалив рішення, що законопроект не матиме впливу на показники бюджету та у разі прийняття може набирати чинності у строки, запропоновані авторами законопроекту.

Однак, посилюючи роль ТВК в процесах відкликання, варто врахувати, що ТВК в позавиборчий період потребуватимуть додаткового фінансування, що ймовірно буде додатковим навантаженням на місцевий бюджет.

#### Гендерний аналіз

Положення законопроекту не мають різного впливу на чоловіків і жінок та загалом є гендерно-нейтральними. Також немає гендерних упереджень, які б заважали жінкам чи чоловікам отримувати допомогу, передбачену законопроектом.

**Підстави дострокового припинення повноважень депутата місцевої ради  
(стаття 5 ЗУ «Про статус депутатів місцевих рад»)**

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                       |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>без прийняття рішення відповідної ради у разі:</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | <b>за рішенням відповідної ради у зв'язку:</b>                                                                                                                                                                                        |
| <b>його відкликання за народною ініціативою у встановленому цим Законом порядку</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, за яким його засуджено до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі                                                                                                         |
| припинення його громадянства України або виїзду на постійне проживання за межі України                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | з особистою заявою депутата місцевої ради про складення ним депутатських повноважень                                                                                                                                                  |
| обрання або призначення його на посаду, зайняття якої згідно з Конституцією України і законом не сумісне з виконанням депутатських повноважень                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | з несплатою аліментів на утримання дитини, що призвела до виникнення заборгованості, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за дванадцять місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання |
| обрання його депутатом іншої місцевої ради                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                       |
| визнання його судом недієздатним або безвісно відсутнім                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                       |
| набрання законної сили обвинувальним вироком суду, за яким його засуджено до позбавлення волі, або набрання законної сили рішенням суду, яким його притягнуто до відповідальності за вчинення корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, та застосовано покарання або накладено стягнення у виді позбавлення права займати посади або займатися діяльністю, що пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування |                                                                                                                                                                                                                                       |
| набрання законної сили рішенням суду про визнання його активів чи активів, набутих за його дорученням іншими особами або в інших передбачених статтею 290 Цивільного процесуального кодексу України випадках, необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                       |
| його смерті                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                       |

**Додаток 2**

**Підстави дострокового припинення повноважень сільського, селищного, міського голови  
(ст. 79 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»)**

| Підстава                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Особа звільняється з посади                                                                                                                                                       |                          |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|
| 1. його звернення з особистою заявою до відповідної ради про складення ним повноважень голови                                                                                                                                                                                                | з дня прийняття відповідною радою рішення, яким береться до відома зазначений факт                                                                                                |                          |
| 2. припинення його громадянства                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                   |                          |
| 3. набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього                                                                                                                                                                                                                                   | з дня, наступного за днем одержання радою або її виконавчим комітетом копії відповідного рішення суду без прийняття рішення відповідної ради                                      |                          |
| 4. набрання законної сили рішенням суду про притягнення його до відповідальності за правопорушення, пов'язане з корупцією, яким накладено стягнення у виді позбавлення права займати посади або займатися діяльністю, що пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування |                                                                                                                                                                                   |                          |
| 5. набрання законної сили рішенням суду про визнання його активів або активів, набутих за його дорученням іншими особами або в інших передбачених статтею 290 Цивільного процесуального кодексу України випадках, необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави                           | не встановлено                                                                                                                                                                    |                          |
| 6. відкликання з посади за народною ініціативою не раніше як через рік з моменту набуття ним повноважень***                                                                                                                                                                                  | Правова колізія****:                                                                                                                                                              |                          |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                              | з дня прийняття відповідною радою або вищим керівним органом відповідної політичної партії рішення про відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою | п. 5 ч. 11 ст. 79 Закону |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                              | з моменту вступу на цю посаду іншої особи, обраної на наступних виборах                                                                                                           | п. 4 ч. 11 ст. 79 Закону |
| 7. визнання його судом неієздатним, безвісно відсутнім або оголошення таким, що помер                                                                                                                                                                                                        | з дня прийняття відповідною радою рішення, яким береться до відома зазначений факт                                                                                                |                          |
| 8. його смерті                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                   |                          |

|                                                                                                                            |                                                                                                                                                                |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 9. порушення Конституції або законів України, прав і свободи громадян, не забезпечення здійснення наданих йому повноважень | з дня прийняття місцевим референдумом або відповідною радою рішення про дострокове припинення повноважень* **                                                  |
| 10. з підстав, передбачених законами України «Про військово-цивільні адміністрації», «Про правовий режим воєнного стану».  | з дня набрання чинності актом Президента України про утворення відповідної військово-цивільної, військової адміністрації населеного пункту (населених пунктів) |

\*можуть бути припинені достроково за рішенням місцевого референдуму або за рішенням відповідної ради, прийнятим шляхом таємного голосування не менш як двома третинами голосів депутатів від загального складу ради

\*\*порядок проведення місцевого референдуму щодо дострокового припинення повноважень сільського, селищного, міського голови повинен визначатись законом про місцеві референдуми. Проте наразі в Україні відсутнє законодавче забезпечення місцевих референдумів

\*\*\*в порядку, визначеному Законом України «Про статус депутатів місцевих рад» з особливостями, передбаченими частинами шостою - десятою ст. 79 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»

\*\*\*\*ситуація правової колізії:

| Підстава                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Особа звільняється з посади                                                                                                                                                                                                                                                   |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| сільський, селищний, міський голова може бути відкликаний з посади за народною ініціативою в порядку, визначеному Законом України "Про статус депутатів місцевих рад" з особливостями, передбаченими частинами шостою - десятою цієї статті, не раніше як через рік з моменту набуття ним повноважень. (ч. 5 ст. 79 Закону) | у випадку, передбаченому частиною п'ятою цієї статті, - з моменту вступу на цю посаду іншої особи, обраної на наступних виборах (п. 4 ч. 11 ст. 79 Закону)                                                                                                                    |
| відкликання з посади за народною ініціативою (п. 4 ч. 1 ст. 79 Закону)                                                                                                                                                                                                                                                      | у випадку, передбаченому пунктом 4 частини першої цієї статті, - з дня прийняття відповідною радою або вищим керівним органом відповідної політичної партії рішення про відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою (п. 5 ч. 11 ст. 79 Закону) |

Законодавче регулювання відкликання депутата місцевої ради: основні акценти  
(статті 37-41 ЗУ «Про статус депутатів місцевих рад»)

|                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|--------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Підстави</b>                                                                            | <p>1) порушення депутатом місцевої ради положень Конституції України і законів України, що встановлено судовим рішенням, яке набрало законної сили;</p> <p>2) пропуск депутатом місцевої ради протягом року більше половини пленарних засідань ради або засідань постійної комісії, невиконання ним без поважних причин обов'язків депутата місцевої ради у виборчому окрузі, передбачених статтею 10 цього Закону;</p> <p>3) невідповідність практичної діяльності депутата місцевої ради основним принципам і положенням передвиборної програми місцевої організації політичної партії, від якої його обрано депутатом, чи програмі політичної партії, від місцевої організації якої його обрано;</p> <p>4) невиконання депутатом місцевої ради передбачених статтею 16 цього Закону зобов'язань звітувати перед виборцями та проводити зустрічі з ними;</p> <p>5) невходження депутата, обраного в багатомандатному виборчому окрузі, до фракції місцевої організації партії, за виборчим списком якої він обраний, або припинення членства депутата місцевої ради у фракції.</p> |
| <b>Право пропозиції</b>                                                                    | <p>1. місцева організація політичної партії, від якої його обрано депутатом,</p> <p>2. громадяни України, які є виборцями відповідного виборчого округу</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| <b>Суб'єкт ініціативи</b>                                                                  | Збори виборців                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| <b>Вимоги до к-сті виборців на зборах виборців по відкликанню</b>                          | <p>1) 30 осіб для відкликання депутата сільської, селищної ради;</p> <p>2) 100 осіб для відкликання депутата міської ради міста районного значення та районної у місті ради;</p> <p>3) 300 осіб для відкликання депутата міської ради міста обласного значення та районної у місті ради;</p> <p>4) 150 осіб для відкликання депутата районної ради;</p> <p>5) 400 осіб для відкликання депутата обласної, Київської, Севастопольської міської ради.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <b>Зобов'язання поінформувати</b>                                                          | Не пізніш як за два дні до дня проведення зборів виборців, на яких буде розглядатися питання про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою, про дату, місце та час їх проведення організаторами цих зборів повідомляються регіональні та/або місцеві медіа                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>Вимоги до к-сті членів ініціативної групи у разі відкликання депутата має становити</b> | <p>1) сільської, селищної, міської (міста районного значення) ради - не менше 10 осіб;</p> <p>2) районної, міської (міста обласного значення), районної в місті ради - не менше 50 осіб;</p> <p>3) обласної, Київської, Севастопольської міської ради - не менше 100 осіб.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |

|                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Вимоги до змісту протоколу зборів виборців</b></p>                                                                                                                                                                   | <p><b>Зазначається:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. дата,</li> <li>2. місце проведення зборів,</li> <li>3. кількість їх учасників,</li> <li>4. інформація про обрання головуєчого та секретаря зборів виборців,</li> <li>5. хід обговорення питання про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою, у тому числі щодо встановленої підстави для відкликання депутата,</li> <li>6. результати голосування,</li> <li>7. зміст прийнятого рішення про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради,</li> <li>8. персональний склад ініціативної групи,</li> <li>9. відомості про особу, визначену бути офіційним представником ініціативної групи,</li> <li>10. про встановлену форму підписного листа для збирання підписів на підтримку ініціативи про відкликання депутата місцевої ради (далі - підписний лист).</li> </ol> <p>Протокол підписується головуєчим на зборах та секретарем зборів. Додатком до протоколу зборів також є перелік їх учасників, у якому зазначаються прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності), число, місяць і рік народження, відомості про громадянство, серію та номер паспорта громадянина України (тимчасового посвідчення громадянина України для осіб, недавно прийнятих до громадянства України), адресу місця проживання, засоби зв'язку (контактний телефон), що засвідчуються підписом кожного учасника зборів.</p> <p>Додаються письмові заяви про згоду кожної особи, включеної до ініціативної групи, на входження до її складу, а також письмова заява про згоду визначеної особи бути офіційним представником ініціативної групи</p> |
| <p><b>Рішення про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою місцевою організацією політичної партії, від якої його обрано депутатом, приймається на зборах (конференції)</b></p> | <p>не менше ніж двома третинами голосів присутніх учасників (делегатів) зборів (конференції).</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |

|                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                           |
|-------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Зобов'язання поінформувати</b>                                       | Про дату, час і місце проведення зборів (конференції) місцева організація політичної партії повідомляє медіа. Порядок акредитації представників медіа на таких зборах (конференції) визначає організатор заходу.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                           |
| <b>Повідомлення ТВК</b>                                                 | <p>особа, визначена офіційним представником ініціативної групи, повідомляє територіальну виборчу комісію, яка встановила результати відповідних місцевих виборів, про факт проведення зборів. До повідомлення додається витяг з протоколу зборів, у якому зазначаються дата, місце проведення зборів, кількість їх учасників, хід обговорення питання про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою, результати голосування, зміст прийнятого рішення, персональний склад ініціативної групи (у триденний строк після дня проведення зборів виборців, на яких було прийняте рішення про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою)</p> <p>організація партії повідомляє територіальну виборчу комісію, яка встановила результати відповідних місцевих виборів, про факт проведення зборів (конференції). До повідомлення додається... (у триденний строк після дня проведення зборів (конференції) місцевої організації партії, на яких було прийняте рішення про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою)</p> |                                                                                                                                                                                           |
| <b>Інформує депутата та місцеву раду</b>                                | Голова, а в разі його відсутності - заступник голови, а в разі відсутності голови та його заступника - секретар територіальної виборчої комісії на наступний день з дня одержання повідомлення про проведення зборів виборців чи зборів (конференції) місцевої організації політичної партії, на яких було прийняте рішення про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                           |
| <b>Вимоги до к-сті підписів на підтримку пропозиції про відкликання</b> | відкликання депутата місцевої ради, обраного в багатомандатному виборчому окрузі                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | в кількості, що перевищує кількість голосів, поданих за нього на місцевих виборах, за результатами яких він був обраний депутатом                                                         |
|                                                                         | відкликання депутата місцевої ради, обраного у єдиному багатомандатному виборчому окрузі                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | така кількість підписів, що є більшою за виборчу квоту, яка була визначена згідно із Виборчим кодексом України під час проведення виборів, за результатами яких він був обраний депутатом |
| <b>Строки збору підписів</b>                                            | <p>1) у разі відкликання депутата сільської, селищної, міської (міста районного значення) ради - десять днів;</p> <p>2) у разі відкликання депутата районної, міської (міста обласного значення), районної в місті ради - двадцять днів;</p> <p>3) у разі відкликання депутата обласної, Київської, Севастопольської міської ради - тридцять днів.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                           |

|                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|-------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Строки прийняття рішення ТВК</b>                   | <p>1) у разі відкликання депутата сільської, селищної, міської (міста районного значення) ради - протягом 10 днів з дня отримання матеріалів;</p> <p>2) у разі відкликання депутата районної, міської (міста обласного значення), районної в місті ради - протягом 20 днів з дня отримання матеріалів;</p> <p>3) у разі відкликання депутата обласної, Київської, Севастопольської міської ради - протягом 30 днів з дня отримання матеріалів.</p>                                                                                                                                                   |
| <b>Роль вищого керівного органу політичної партії</b> | <p>розглядає звернення ТВК щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою чи протокол зборів (конференції) місцевої організації політичної партії, на якому прийнято рішення про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою, та приймає рішення про відкликання такого депутата за народною ініціативою або про відмову в задоволенні цієї пропозиції</p>                                                                                                                                                                                  |
| <b>Рішення ТВК</b>                                    | <p>На підставі рішення вищого керівного органу політичної партії про відкликання депутата, обраного шляхом висування місцевою організацією політичної партії, за народною ініціативою, а у разі якщо депутат був обраний шляхом самовисування, - на підставі свого рішення відповідна територіальна виборча комісія зобов'язана у порядку, передбаченому Виборчим кодексом України, визнати обраним депутатом наступного за черговістю кандидата у депутати від місцевої організації політичної партії або призначити проміжні вибори депутата у відповідному багатомандатному виборчому окрузі.</p> |

**Додаток 4**

**Особливості відкликання з посади сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою (частини п'ята -- восьма статті 79 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»)\***

| Суб'єкт ініціативи                                                                             | Збори виборців                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                               |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Вимоги до к-сті виборців на зборах виборців по відкликанню                                     | 1) 20 осіб для відкликання сільського голови;<br>2) 30 осіб для відкликання селищного голови;<br>3) 50 осіб для відкликання міського голови міст районного значення;<br>4) 200 осіб для відкликання міського голови міст обласного значення;<br>5) 400 осіб для відкликання міського голови міст Києва та Севастополя.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                               |
| Вимоги до к-сті членів ініціативної групи у разі відкликання                                   | 1) сільського, селищного голови - не менше 10 осіб;<br>2) міського голови міста районного значення - не менше 20 осіб;<br>3) міського голови міста обласного значення - не менше 50 осіб;<br>4) міського голови міст Києва та Севастополя - не менше 75 осіб.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                               |
| Вимоги до к-сті підписів на підтримку пропозиції про відкликання                               | кількість підписів, що перевищує кількість голосів, поданих за особу на місцевих виборах, за результатами яких вона була обрана сільським, селищним, міським головою                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                               |
| Строк на збори підписів у разі відкликання                                                     | 1) сільського, селищного голови - протягом десяти днів;<br>2) міського голови міста районного значення - протягом двадцяти днів;<br>3) міського голови міста обласного значення, міст Києва та Севастополя - протягом тридцяти днів.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                               |
| Вибіркова перевірка ТВК достовірності відомостей про громадян, що містяться в підписних листах | не менше 10 відсотків від загальної кількості                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                               |
| Строки прийняття рішення ТВК                                                                   | 1) у разі відкликання сільського, селищного голови - протягом десяти днів з дня отримання підписних листів та документів проведених зборів;<br>2) у разі відкликання міського голови міст районного значення - протягом двадцяти днів з дня отримання підписних листів та документів проведених зборів;<br>3) у разі відкликання міського голови міст обласного значення - протягом тридцяти днів з дня отримання підписних листів та документів проведених зборів;<br>4) у разі відкликання міського голови міст Києва та Севастополя - протягом тридцяти п'яти днів з дня отримання підписних листів та документів проведених зборів. |                                                                                                                                               |
| Варіанти рішень ТВК                                                                            | Якщо при ініціюванні                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | приймає рішення про звернення до відповідної місцевої ради (у разі якщо сільський, селищний, міський голова був обраний шляхом самовисування) |

|                                                                                  |                                                                                                                            |                                                                                                                                                                     |
|----------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                  | відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою дотримано вимоги Закону                         | приймає рішення про звернення до партії, від місцевої організації якої його обрано, щодо відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою |
|                                                                                  | Якщо при ініціюванні відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою НЕ дотримано вимоги Закону | приймає рішення про припинення ініціативи щодо відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою                                           |
| Суб'єкт прийняття рішення про відкликання сільського, селищного, міського голови | який був обраний шляхом самовисування                                                                                      | за зверненням територіальної виборчої комісії відповідною сільською, селищною, міською радою більшістю голосів від її складу                                        |
|                                                                                  | який був обраний від місцевої організації партії                                                                           | за зверненням територіальної виборчої комісії вищим керівним органом партії, від місцевої організації якої його обрано                                              |

\*Сільський, селищний, міський голова може бути відкликаний з посади за народною ініціативою в порядку, визначеному Законом України «Про статус депутатів місцевих рад» з особливостями, передбаченими частинами шостою - десятою статті 79, не раніше як через рік з моменту набуття ним повноважень.

## Додаток 5

Законодавчі ініціативи щодо відкликання сільських, селищних, міських голів та депутатів  
місцевих рад (станом на 10 квітня 2025 року)

| № зп   | Дата<br>реєстрації | Назва                                                                                                                                                                                                | Результат<br>розгляду               |
|--------|--------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|
| 2176-1 | 27.09.2002         | Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про статус депутатів місцевих Рад"                                                                                                                | Відхилено та<br>знято з<br>розгляду |
| 2176   | 11.09.2002         | Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про статус депутатів місцевих рад"                                                                                                       | Закон підписано                     |
| 9275   | 05.04.2006         | Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про статус депутатів місцевих рад" (щодо дострокового припинення повноважень)                                                                     | Опрацьовується<br>в комітеті        |
| 3364   | 21.03.2007         | Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо статусу депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим та місцевих рад (щодо вилучення положень про імперативний мандат)         | Повернуто на<br>доопрацювання       |
| 3663   | 12.06.2007         | Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо статусу депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим та місцевих рад (щодо скасування імперативного мандата)                   | Повернуто на<br>доопрацювання       |
| 2310   | 18.04.2008         | Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо статусу депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим та місцевих рад                                                           | Знято з<br>розгляду                 |
| 6583   | 24.06.2010         | Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо процедури відкликання депутатів сільської, селищної ради та сільського, селищного, міського голови)                       | Знято з<br>розгляду                 |
| 6583-1 | 07.07.2010         | Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про статус депутатів місцевих рад" (щодо вдосконалення процедури відкликання депутатів місцевих рад)                                              | Відхилено та<br>знято з<br>розгляду |
| 2419   | 28.02.2013         | Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо статусу депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим та місцевих рад                                                           | Відхилено та<br>знято з<br>розгляду |
| 2123   | 12.02.2015         | Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про статус депутатів місцевих рад" (щодо спрощення процедури відкликання депутатів)                                                               | Відхилено та<br>знято з<br>розгляду |
| 2154а  | 23.06.2015         | Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про статус депутатів місцевих рад" (щодо особливостей відкликання депутата місцевої ради за рішенням місцевої організації партії)                 | Повернуто на<br>доопрацювання       |
| 3693   | 22.12.2015         | Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про статус депутатів місцевих рад" (щодо відкликання депутатів місцевих рад)                                                                      | Прийнято за<br>основу               |
| 0867   | 29.08.2019         |                                                                                                                                                                                                      | Знято з<br>розгляду                 |
| 6133   | 24.02.2017         | Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про статус депутатів місцевих рад" щодо підтвердження фактичної наявності підстави для відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою | Повернуто на<br>доопрацювання       |
| 6339   | 11.04.2017         | Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про Державний реєстр виборців" щодо законодавчого забезпечення процедури відкликання                                                              | Знято з<br>розгляду                 |

|      |            |                                                                                                                                                                                                          |                            |
|------|------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------|
|      |            | депутата місцевої ради та сільського, селищного, міського голови за народної ініціативи                                                                                                                  |                            |
| 6741 | 17.07.2017 | Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про статус депутатів місцевих рад" (щодо вдосконалення форм депутатської діяльності та механізму контролю)                                            | Повернуто на доопрацювання |
| 4208 | 12.10.2020 | Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення порядку відкликання депутатів місцевих рад, а також сільських, селищних та міських голів за народною ініціативою | Знято з розгляду           |
| 8370 | 19.01.2023 | Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку відкликання сільських, селищних та міських голів, а також депутатів місцевих рад за народною ініціативою     | Опрацьовується в комітеті  |

**Міжнародні інструменти та документи, що мають відношення до аналізу концепції  
відкликання представницького мандата на місцевому рівні**

1. Congress, Local Democracy in the Republic Moldova, CPL (12) 9, Part II;
2. Congress, Recommendation 113 (2002) on relations between the public, the local assembly and the executive in local democracy;
3. Congress, Recommendation 436 (2019) Local and regional democracy in the Republic of Moldova
4. Congress, Report, CG34 (2018) 09 final, 27 March 2018, Fact-finding mission on the situation of local elected representatives in the Republic of Moldova;
5. Congress, Resolution 401 (2016) on preventing corruption and promoting public ethics at local and regional levels;
6. Congress, Resolution 420 (2017) and the explanatory memorandum on "Local democracy in the Republic of Moldova: clarification of the conditions surrounding the suspension of the Mayor of Chişinău";
7. European Charter of Local Self-Government (CETS No. 122) and Additional Protocol to the Charter of Local Self-Government on the right to participate in the affairs of a local authority (CETS No. 207);
8. PACE Recommendation 1704 (2005) on referendums;
9. PACE Resolution 1303(2002), Functioning of democratic institutions in Moldova, par. 8;
10. Recommendation CM/Rec(2009)2 of the Committee of Ministers to member states on the evaluation, auditing and monitoring of participation and participation policies at local and regional level, and the CLEAR tool appended thereto;
11. Recommendation CM/Rec(2018)4 of the Committee of Ministers to member States on the participation of citizens in local public life;
12. Recommendation No. R (98) 12 of the Committee of Ministers to member states on supervision of local authorities' action;
13. Recommendation No. R(96) 2 of the Committee of Ministers to member States on referendums and popular initiatives at local level, and guidelines attached to it;
14. Report CG36(2019)15, 4 April 2019, Local and regional democracy in the Republic of Moldova
15. Report on liability of local elected representatives for acts or omissions in the course of their duties, Steering Committee on Local and Regional Authorities (CDLR), 1998;
16. The Guidelines for civil participation in political decision making (CM(2017)83-final);
17. The OSCE 1990 Copenhagen Document (on the Human Dimension of the CSCE).

**Короткий аналіз законопроекту**

**ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ** до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку відкликання сільських, селищних та міських голів, а також депутатів місцевих рад за народною ініціативою»

| Чинна редакція                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Запропонована редакція з урахуванням змін                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Коментар                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <p>Стаття 79.</p> <p>Дострокове припинення повноважень сільського, селищного, міського голови</p> <p>...</p> <p>Рішення про внесення пропозицій щодо відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою приймається на зборах виборців у кількості не менше:</p> <p>20 осіб для відкликання сільського голови;</p> <p>30 осіб для відкликання селищного голови;</p> <p>50 осіб для відкликання міського голови міст районного значення;</p> <p>200 осіб для відкликання міського голови міст обласного значення;</p> <p>400 осіб для відкликання міського голови міст Києва та Севастополя.</p> <p>Кількість членів ініціативної групи становить у разі відкликання:</p> | <p>Стаття 79. Дострокове припинення повноважень сільського, селищного, міського голови</p> <p>...</p> <p>Рішення про внесення пропозицій щодо відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою приймається на зборах виборців у кількості не менше:</p> <p>20 осіб для відкликання сільського голови;</p> <p>30 осіб для відкликання селищного голови;</p> <p>50 осіб для відкликання міського голови міст районного значення;</p> <p><b>100</b> осіб для відкликання міського голови міст обласного значення;</p> <p>400 осіб для відкликання міського голови міст Києва та Севастополя.</p> <p>Кількість членів ініціативної групи становить у разі відкликання:</p> | <p>1. Зміна кількості осіб для відкликання міського голови міст обласного значення не обґрунтована.</p> <p>2. За результатами адміністративно-територіальної реформи зник термін "міста обласного значення" та "міста районного значення". Отже, тут і далі необхідно вносити зміни з метою приведення у відповідність до дійсного АТУ. З огляду на це важливо дані кількісні показники адаптувати, взявши за критерій кількість населення, а не статус адмінцентру</p> |
| <p>1) сільського, селищного голови - не менше 10 осіб;</p> <p>2) міського голови міста районного значення - не менше 20 осіб;</p> <p>3) міського голови міста обласного значення - не менше 50 осіб;</p> <p>4) міського голови міст Києва та Севастополя - не менше 75 осіб.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <p>1) сільського, селищного голови - не менше 10 осіб;</p> <p>2) міського голови міста районного значення - не менше 20 осіб;</p> <p>3) міського голови міста обласного значення - не менше 50 осіб;</p> <p>4) міського голови міст Києва та Севастополя - не менше 75 осіб.</p> <p><b>У разі прийняття на зборах</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | <p>Створення кількох ініціативних груп не сприятиме досягненню мети і матиме ситуацію конфлікту інтересів.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Абзац відсутній</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | <p>виборців рішення щодо внесення пропозиції про відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою, на цих зборах можуть бути створені декілька ініціативних груп, які можуть одночасно здійснювати збір підписів виборців відповідного виборчого округу на підтримку пропозиції про відкликання сільського, селищного, міського голови, незалежно одна від одної, у випадку дотримання вимог абзаців 8-11 частини шостої цієї статті щодо кількості членів таких ініціативних груп.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <p>7. На підтримку пропозиції про відкликання сільського, селищного, міського голови має бути зібрано кількість підписів, що перевищує кількість голосів, поданих за нього на місцевих виборах, за результатами яких він був обраний сільським, селищним, міським головою.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <p>7. На підтримку пропозиції про відкликання сільського, селищного, міського голови має бути зібрано кількість підписів, що перевищує <b>50 відсотків загальної кількості голосів виборців, які прийняли участь у голосуванні</b> на місцевих виборах, за результатами яких він був обраний сільським, селищним, міським головою.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | <p>Зміна кількості осіб на підтримку ініціативи відкликання не обґрунтована</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <p>Збір підписів проводиться у разі відкликання:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) сільського, селищного голови - протягом десяти днів;</li> <li>2) міського голови міста районного значення - протягом двадцяти днів;</li> <li>3) міського голови міста обласного значення, міст Києва та Севастополя - протягом тридцяти днів.</li> </ol> <p>...</p> <p>8. Якщо при ініціюванні відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою дотримано вимоги цього Закону та Закону України "Про статус депутатів місцевих рад", кількість підписів виборців, які підтримують пропозицію про відкликання з посади, відповідає вимогам цього Закону, територіальна виборча комісія приймає рішення про звернення до</p> | <p>Збір підписів проводиться у разі відкликання:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) сільського, селищного голови - протягом десяти днів;</li> <li>2) міського голови міста районного значення - протягом двадцяти днів;</li> <li>3) міського голови міста обласного значення, міст Києва та Севастополя - протягом <b>дев'яноста днів</b>.</li> </ol> <p>...</p> <p>8. Якщо при ініціюванні відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою дотримано вимоги цього Закону та Закону України "Про статус депутатів місцевих рад", кількість підписів виборців, які підтримують пропозицію про відкликання з посади, відповідає вимогам цього Закону, територіальна виборча комісія приймає рішення про відкликання сільського, селищного, міського голови за</p> | <p>Вбачається за можливе збільшення строку для збору підписів.</p> <p>За результатами адміністративно-територіальної реформи зник термін "міста обласного значення" та "міста районного значення". Отже, необхідно вносити зміни з метою приведення у відповідність до дійсного АТУ. З огляду на це важливо дані кількісні показники адаптувати, взявши за критерій кількість населення</p> |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                  |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>відповідної місцевої ради (у разі якщо сільський, селищний, міських голова був обраний шляхом самовисування) або до партії, від місцевої організації якої його обрано, щодо відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою.</p> <p>...</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | <p>народною ініціативою.</p> <p>...</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                  |
| <p>Рішення про відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою приймається за зверненням територіальної виборчої комісії вищим керівним органом партії, від місцевої організації якої його обрано.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <p><b>Виключено</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | <p>Пропонується усунути від прийняття рішення політичні партії.</p>                              |
| <p>Рішення про відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою, який був обраний шляхом самовисування, приймається за зверненням територіальної виборчої комісії відповідною сільською, селищною, міською радою більшістю голосів від її складу.</p> <p>У разі прийняття місцевою радою рішення про відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою або у разі подання до місцевої ради рішення вищого керівного органу партії, місцева організація якої висувала відповідного кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, про відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою, особа, яка на цей час відповідно до закону здійснює повноваження сільського, селищного, міського голови, не пізніш як на п'ятнадцятий день з дня прийняття відповідного рішення звертається до Верховної Ради України з клопотанням щодо призначення позачергових</p> | <p><b>Виключено</b></p> <p>У разі прийняття територіальною виборчою комісією рішення про відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою, особа, яка на цей час відповідно до закону здійснює повноваження сільського, селищного, міського голови, не пізніш як на п'ятнадцятий день з дня прийняття відповідного рішення звертається до Верховної Ради України з клопотанням щодо призначення позачергових</p> <p>...</p> | <p>Пропозиція спрямована на усунення політичних партій від прийняття рішення про відкликання</p> |

виборів сільського, селищного,  
міського голови.

...

11. Повноваження сільського, селищного, міського голови припиняються достроково, а відповідна особа звільняється з посади:

1. з підстав, зазначених у пунктах 1, 2, 5, 6 частини першої цієї статті, - з дня прийняття відповідною радою рішення, яким береться до відома зазначений факт;

2. з підстав, зазначених у пунктах 3, 3-1 частини першої цієї статті, - з дня, наступного за днем одержання радою або її виконавчим комітетом копії відповідного рішення суду без прийняття рішення відповідної ради;

3. з підстав, зазначених в абзаці першому частини другої цієї статті, - з дня прийняття місцевим референдумом або відповідною радою рішення про дострокове припинення повноважень;

3-1) з підстав, зазначених в абзаці другому частини другої цієї статті, - з дня набрання чинності актом Президента України про утворення відповідної військово-цивільної, військової адміністрації населеного пункту (населених пунктів);

11. Повноваження сільського, селищного, міського голови припиняються достроково, а відповідна особа звільняється з посади:

1. з підстав, зазначених у пунктах 1, 2, 5, 6 частини першої цієї статті, - з дня прийняття відповідною радою рішення, яким береться до відома зазначений факт;

2. з підстав, зазначених у пунктах 3, 3-1 частини першої цієї статті, - з дня, наступного за днем одержання радою або її виконавчим комітетом копії відповідного рішення суду без прийняття рішення відповідної ради;

3. з підстав, зазначених в абзаці першому частини другої цієї статті, - з дня прийняття місцевим референдумом або відповідною радою рішення про дострокове припинення повноважень;

3-1) з підстав, зазначених в абзаці другому частини другої цієї статті, - з дня набрання чинності актом Президента України про утворення відповідної військово-цивільної, військової адміністрації населеного пункту (населених пунктів);

4. у випадку, передбаченому частиною п'ятою цієї статті, - з моменту вступу на цю посаду іншої особи, обраної на наступних виборах;

5) у випадку, передбаченому пунктом 4 частини першої цієї статті, - з дня, наступного за днем прийняття територіальною

Пропозиція спрямована на усунення політичних партій від прийняття рішення про відкликання

4. у випадку, передбаченому частиною п'ятою цієї статті,

- з моменту вступу на цю посаду іншої особи, обраної на наступних виборах;

5) у випадку, передбаченому пунктом 4 частини першої цієї статті, - з дня прийняття відповідною радою або вищим керівним органом відповідної політичної партії рішення про відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою.

**виборчою комісією рішення про відкликання сільського, селищного, міського голови за народною ініціативою.**

**Закон України «Про статус депутатів місцевих рад»**

**Стаття 38.** Пропозиції про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою

...

3. Не пізніш як за два дні до дня проведення зборів виборців, на яких буде розглядатися питання про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої

**Стаття 38.** Пропозиції про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою

...

3. Не пізніш як за два дні до дня проведення зборів виборців, на яких буде розглядатися питання про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою, про

Створення кількох ініціативних груп не сприятиме досягненню мети і матиме ситуацію конфлікту інтересів.

ради за народною ініціативою, про дату, місце та час їх проведення організаторами цих зборів повідомляються регіональні та/або місцеві засоби масової інформації. Представникам засобів масової інформації гарантується безперешкодний доступ на збори виборців, на яких розглядається питання про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою.

У разі прийняття на зборах виборців рішення щодо внесення пропозиції про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою на цих зборах утворюється ініціативна група для збирання підписів виборців відповідного виборчого округу на підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою (далі - ініціативна група), до складу якої можуть бути включені виборці відповідного округу, та затверджується її персональний склад. Кількість членів ініціативної групи у разі відкликання депутата має становити:

1. сільської, селищної, міської (міста районного значення) ради - не менше 10 осіб;
2. районної, міської (міста обласного значення), районної в місті ради - не менше 50 осіб; обласної, Київської, Севастопольської міської ради - не менше 100 осіб.

1. Абзац відсутній

2.

дату, місце та час їх проведення організаторами цих зборів повідомляються регіональні та/або місцеві засоби масової інформації. Представникам засобів масової інформації гарантується безперешкодний доступ на збори виборців, на яких розглядається питання про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою.

У разі прийняття на зборах виборців рішення щодо внесення пропозиції про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою на цих зборах утворюється ініціативна група для збирання підписів виборців відповідного виборчого округу на підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою (далі - ініціативна група), до складу якої можуть бути включені виборці відповідного округу, та затверджується її персональний склад. Кількість членів ініціативної групи у разі відкликання депутата має становити:

1. сільської, селищної, міської (містарайонного значення) ради - не менше 10 осіб;
2. районної, міської (міста обласного значення), районної в місті ради - не менше 50 осіб;
3. обласної, Київської, Севастопольської міської ради - не менше 100 осіб.

У разі прийняття на зборах виборців рішення щодо внесення пропозиції про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою, на цих зборах можуть бути створені декілька ініціативних груп, які можуть одночасно здійснювати збір підписів виборців відповідного виборчого округу на підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевої ради, незалежно одна від одної, у випадку дотримання вимог абзаців 3-5 частини третьої цієї статті щодо кількості членів

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | таких ініціативних груп                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                  |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Стаття 39. Повідомлення про внесення пропозиції про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою</p> <p>...</p> <p>2. У триденний строк після дня проведення зборів (конференції) місцевої організації партії, на яких було прийняте рішення про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою, така організація партії повідомляє територіальну виборчу комісію, яка встановила результати відповідних місцевих виборів, про факт проведення зборів (конференції). До повідомлення додається витяг з протоколу зборів (конференції), в якому зазначається дата, місце проведення зборів (конференції), кількість їх учасників (делегатів), хід обговорення питання про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою, результати голосування, зміст прийнятого рішення.</p> <p>...</p> <p>Протокол зборів (конференції), на яких було прийняте рішення про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою, місцевою організацією політичної партії надсилається політичній партії для розгляду питання про відкликання депутата місцевої ради її вищим керівним органом</p> | <p>Стаття 39. Повідомлення про внесення пропозиції про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою</p> <p>...</p> <p>2. У триденний строк після дня проведення зборів (конференції) місцевої організації партії, на яких було прийняте рішення про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою, така організація партії повідомляє територіальну виборчу комісію, яка встановила результати відповідних місцевих виборів, про факт проведення зборів (конференції). До повідомлення додається витяг з протоколу зборів (конференції), в якому зазначаються дата, місце проведення зборів (конференції), кількість їх учасників (делегатів), хід обговорення питання про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою, результати голосування, зміст прийнятого рішення</p> <p>...</p> <p>Протокол зборів (конференції), на яких було прийняте рішення про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою, місцевою організацією політичної партії надсилається <b>територіальній виборчій комісії, яка встановила результати відповідних місцевих виборів</b> для розгляду питання про відкликання депутата місцевої ради</p> | <p>Пропозиція спрямована на усунення політичних партій від прийняття рішення про відкликання</p> |

Стаття 40. Збирання підписів на підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою виборцями

1. Ініціативна група має право виготовляти будь-яку кількість підписних листів з дотриманням встановленої форми підписного листа.

На підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевої ради, обраного в багатомандатному виборчому окрузі, має бути зібрано підписи в кількості, що перевищує кількість голосів, поданих за нього на місцевих виборах, за результатами яких він був обраний депутатом.

На підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевої ради, обраного у єдиному багатомандатному виборчому окрузі, має бути зібрана така кількість підписів, що є більшою за виборчу квоту, яка була визначена згідно із Виборчим кодексом України під час проведення виборів, за результатами яких він був обраний депутатом.

Стаття 40. Збирання підписів на підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою виборцями

1. Ініціативна група має право виготовляти будь-яку кількість підписних листів з дотриманням встановленої форми підписного листа.

На підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевої ради, обраного в багатомандатному виборчому окрузі, має бути зібрано підписи в кількості, що перевищує **50 відсотків загальної кількості голосів виборців, які прийняли участь у голосуванні на місцевих виборах**, за результатами яких він був обраний депутатом.

На підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевої ради, обраного у єдиному багатомандатному виборчому окрузі, має бути зібрана така кількість підписів, що **перевищує 50 відсотків загальної кількості голосів виборців, які прийняли участь у голосуванні на місцевих виборах**, за результатами яких він був обраний депутатом.

Зміна кількості осіб на підтримку ініціативи відкликання не обґрунтована

1. 3 дня, наступного за днем повідомлення територіальної виборчої комісії про створення ініціативної групи, починається збір підписів на підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою, який проводиться у строки:

1. у разі відкликання депутата сільської, селищної, міської (міста районного значення) ради - десять днів;

2. у разі відкликання

2. 3 дня, наступного за днем повідомлення територіальної виборчої комісії про створення ініціативної групи, починається збір підписів на підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою, який проводиться у строки:

1. у разі відкликання депутата сільської, селищної, міської (міста районного значення) ради - десять днів;

2. у разі відкликання депутата районної, міської (міста

Вбачається за можливе збільшення строку для збору підписів.

За результатами адміністративно-територіальної реформи зник термін "міста обласного значення" та "міста районного значення". Отже, необхідно вносити зміни з метою приведення у відповідність до дійсного АТУ. 3 огляду

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                  |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>депутата районної, міської (міста обласного значення), районної в місті ради - двадцять днів;</p> <p>у разі відкликання депутата обласної, Київської, Севастопольської міської ради - тридцять днів.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <p>обласного значення), районної в місті ради - двадцять днів;</p> <p>у разі відкликання депутата обласної, Київської, Севастопольської міської ради – дев'яносто днів.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | <p>на це важливо дані кількісні показники адаптувати, взявши за критерій кількість населення</p> |
| <p>Стаття 41. Прийняття рішення про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою</p> <p>...</p> <p>5. Якщо при ініціюванні відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою дотримано вимоги статей 38-40 цього Закону, оформлення підписних листів та кількість підписів виборців, які підтримують пропозицію про відкликання депутата місцевої ради, відповідає вимогам цього Закону, територіальна виборча комісія приймає рішення про відкликання депутата за народною ініціативою (у разі якщо депутат був обраний шляхом самовисування) або про звернення до політичної партії, від місцевої організації якої обрано відповідного депутата, щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою.</p> <p>...</p> <p>7. Вищий керівний орган політичної партії розглядає звернення територіальної виборчої комісії щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою чи протокол зборів (конференції) місцевої організації політичної партії, на якому прийнято рішення про</p> | <p>Стаття 41. Прийняття рішення про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою</p> <p>...</p> <p>5. Якщо при ініціюванні відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою дотримано вимоги статей 38-40 цього Закону, оформлення підписних листів та кількість підписів виборців, які підтримують пропозицію про відкликання депутата місцевої ради, відповідає вимогам цього Закону, територіальна виборча комісія приймає рішення про відкликання депутата за народною ініціативою.</p> <p>...</p> <p><b>Виключено</b></p> | <p>Пропозиція спрямована на усунення політичних партій від прийняття рішення про відкликання</p> |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою, та приймає рішення про відкликання такого депутата за народною ініціативою або про відмову в задоволенні цієї пропозиції.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                  |
| <p>8. Рішення вищого керівного органу партії, прийняте відповідно до її статуту, передається до відповідної територіальної виборчої комісії, яка інформує про зміст рішення ініціативну групу.</p> <p>9. На підставі рішення вищого керівного органу політичної партії про відкликання депутата, обраного шляхом висування місцевою організацією політичної партії, за народною ініціативою, а у разі якщо депутат був обраний шляхом самовисування, на підставі свого рішення, передбаченого частиною п'ятою цієї статті, відповідна територіальна виборча комісія зобов'язана у порядку, передбаченому <u>Виборчим кодексом України</u>, визнати обраним депутатом наступного за черговістю кандидата у депутати від місцевої організації політичної партії або призначити проміжні вибори депутата у відповідному багатомандатному виборчому окрузі.</p> | <p><b>Виключено</b></p> <p>9. На підставі свого рішення, передбаченого частиною п'ятою цієї статті, відповідна територіальна виборча комісія зобов'язана у порядку, передбаченому <u>Виборчим кодексом України</u>, визнати обраним депутатом наступного за черговістю кандидата у депутати від місцевої організації політичної партії або призначити проміжні вибори депутата у відповідному багатомандатному виборчому окрузі.</p> | <p>Пропозиція спрямована на усунення політичних партій від прийняття рішення про відкликання</p> |

**Стаття 48.** Гарантії прав депутата місцевої ради при розгляді питання про його відкликання

1. Про дату, час і місце проведення зборів виборців, на яких буде розглядатися питання про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою, організатори таких зборів письмово повідомляють депутата, щодо якого розглядатиметься відповідне питання.

...

Депутат місцевої ради має право бути присутнім під час розгляду вищим керівним органом політичної партії звернення територіальної виборчої комісії щодо його відкликання за народною ініціативою чи протоколу зборів (конференції) місцевої організації політичної партії, на якому прийнято рішення про внесення пропозиції щодо його відкликання, та при прийнятті відповідного рішення, а також на засіданнях територіальної виборчої комісії при розгляді нею питань, що стосуються його відкликання.

**Стаття 48.** Гарантії прав депутата місцевої ради при розгляді питання про його відкликання

1. Про дату, час і місце проведення зборів виборців, на яких буде розглядатися питання про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою, організатори таких зборів письмово повідомляють депутата, щодо якого розглядатиметься відповідне питання.

...

Депутат місцевої ради має право бути присутнім на засіданнях територіальної виборчої комісії при розгляді нею питань, що стосуються його відкликання.

Пропозиція спрямована на усунення політичних партій від прийняття рішення про відкликання

## Короткий аналіз впливу

| Питання впливу                                                                                                                                                        | Прогноз                                                                                                                                                                                                                  | Пояснення                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Чи покращить/погіршить/не змінить законопроект механізм дострокового припинення повноважень в разі його прийняття? Який результат очікується в разі прийняття закону? | У разі прийняття змін рішення про відкликання сільських, селищних, міських голів, депутатів місцевих рад буде прийматись без участі політичних партій                                                                    | Хоча послаблення впливу політичних партій на діяльність органів та посадових осіб місцевого самоврядування є позитивом, проте наділення ТВК повноваженнями прийняття відповідних рішень є ризиком стабільності системи публічного управління на місцевому рівні                                     |
| Що зміниться в результаті прийняття закону у функціонуванні політичних партій?                                                                                        | Політичні партії не матимуть вплив на рішення про відкликання сільських, селищних, міських голів, депутатів місцевих рад, отже, послабиться їхній вплив на діяльність органів та посадових осіб місцевого самоврядування | Такий прогноз в цілому є позитивним для розвитку місцевого самоврядування                                                                                                                                                                                                                           |
| Як вплинуть запропоновані зміни на розвиток форм прямої демократії                                                                                                    | У цілому не вплинуть                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| Як вплинуть запропоновані зміни на розвиток представницької демократії?                                                                                               | Відбудеться зменшення впливу політичних партій на діяльність органів та посадових осіб місцевого самоврядування                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| Чи є актуальним наразі запропонований алгоритм дій?                                                                                                                   | Ні                                                                                                                                                                                                                       | Доцільним для досягнення мети, задекларованої законопроектом скасування імперативного мандата як такого                                                                                                                                                                                             |
| Чи повністю вирішить законопроект проблему? Якщо ні, то які додаткові заходи необхідно вжити для досягнення мети законопроекту?                                       | Ні                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| Якою буде реакція громадськості на запропоновані дії?                                                                                                                 | Ймовірно, позитивно – жителями<br><br>Негативно – представниками політичних партій                                                                                                                                       | «Партизація» місцевого самоврядування віддалила органи місцевого самоврядування від інтересів жителів, довіра до партій є низькою, бажання мати вплив на діяльність органів та посадових осіб місцевого самоврядування є актуальним. Отже, усунення політичних партій від відповідних процесів може |

|                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                          |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                         | бути сприйнято позитивно саме жителями. Однак, політичними партіями така ініціатива буде сприйнята негативно                                                                                             |
| Який вплив мають запропоновані норми на зобов'язання України перед ЄС?                                                                                                 | Пропоновані зміни є першим, але недостатнім кроком до діалогу про скасування імперативного мандату                                                                                      |                                                                                                                                                                                                          |
| Чи потрібні додаткові фінансові ресурси для реалізації запропонованих положень законопроекту, враховуючи, що в Україні йде війна?                                      | Так                                                                                                                                                                                     | Вочевидь, посилюючи роль ТВК в процесах відкликання варто врахувати, що ТВК в позавиборчий період потребуватимуть додаткового фінансування, що ймовірно буде додатковим навантаженням на місцевий бюджет |
| Який вплив мають запропоновані норми на розвиток місцевого самоврядування? Як це вплине на зміну статусу депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів? | Є ризик упередженості ТВК при прийнятті рішень<br><br>У цілому позбавлення впливу політичних партій на діяльність органів та посадових осіб місцевого самоврядування є позитивом        |                                                                                                                                                                                                          |
| Чи несе законопроект корупційні ризики? Якщо так, то які механізми контролю необхідно запровадити?                                                                     | Так                                                                                                                                                                                     | Не допускати відкликання депутатів місцевих рад у порядку, відмінному від процедури їх обрання                                                                                                           |
| На яку цільову аудиторію спрямований цей законопроект? Чи впливає законопроект на інші групи, окрім цільової групи? Якщо так, то яким чином?                           | На жителів, органи та посадових осіб місцевого самоврядування<br><br>Також на політичні партії, які втрачатимуть вплив на діяльність органів та посадових осіб місцевого самоврядування |                                                                                                                                                                                                          |
| Чи впливають зміни, запропоновані законопроектом, на чоловіків та жінок по-різному? Якщо так, то як саме?                                                              | Ні                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                          |
| Чи має ця проблема різні наслідки залежно від віку, раси, релігії тощо?                                                                                                | Ні                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                          |

## Історія питання

Питання відкликання сільського, селищного, міського голови та депутатів місцевих рад є дискусійним питанням, зачасту його використовують з популістичних міркувань. Саме тому існує 18 законодавчих ініціатив внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» (див. Додаток 5). Частина пропозицій спрямована на скасування положень щодо відкликання як елементу імперативного мандата, що не властивий демократичним системам врядування, інші – навпаки, на посилення або уточнення процедур відкликання.

Дослідження практики відкликання вбачається недостатнім, а судова практика наразі є неоднозначною. Судовий розгляд може тривати роками, наприклад, у липні 2017 року Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» та Всеукраїнське об'єднання «СВОБОДА» в Тернопільській області розпочали процедуру відкликання трьох депутатів Тернопільської міської ради. І лише 29 грудня 2020 р. Верховний Суд України у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду у справі №819/151/18 поставив крапку і залишив без задоволення касаційну скаргу депутата Тернопільської міської ради, який був відкликаний за народною ініціативою.

Подекуди ініціативи відкликання мали масовий характер чи були політично вмотивованими. Наприклад, 31 травня 2017 року Криворізька міська територіальна виборча комісія прийняла рішення звернутись до керівних органів партій Всеукраїнського об'єднання «Батьківщина» та Радикальної партії Олега Ляшка щодо відкликання 11 депутатів Криворізької міської ради за народною ініціативою.<sup>12</sup> У Полтавській міській раді у 2020 році було 7 кандидатів на відкликання.<sup>13</sup>

Є випадки, коли процес відкликання не завершується: наприклад, у минулому скликанні процедура щодо відкликання депутата Київської обласної ради від політичної партії «Європейська Солідарність» не була завершена.

Підстави відкликання є зачасту суб'єктивними. Наприклад, минулого скликання у місті Буча було запропоновано відкликати двох представників політичної партії «Партія захисників Вітчизни» з ідеологічних підстав, проте щодо депутатів-прогульників, що пропустили понад 50% засідань сесій або комісій, ініціативи відкликання не було. Після чергових місцевих виборів політична партія «Партія миру та розвитку» озвучила намір відкликати свого депутата Слов'янської міської ради – одіозну Нелю Штепу – фактично одразу після її обрання.

Зачасту рішення про відкликання оскаржується з підстав процедурних порушень без успіху, як і рішення відповідної територіальної виборчої комісії: наприклад, у 2023 році Вінницький окружний суд розглядав справу про скасування рішення Політичної ради Всеукраїнського об'єднання «Батьківщина» про відкликання депутата Оратівської селищної ради Вінницького району Вінницької області та визнання протиправними та скасування постанов Оратівської селищної територіальної виборчої комісії про відкликання депутата та визнання обраним наступного за черговістю кандидата. У липні 2023 року тотожну справу розглядав Дніпропетровський окружний адміністративний суд з адміністративним позовом до Політичної партії «Європейська солідарність», Дніпропетровської територіальної організації Політичної партії «Європейська солідарність», Перещепинської міської територіальної виборчої комісії Новомосковського району Дніпропетровської області. У лютому 2023 року Закарпатський окружний адміністративний суд розглядав справу з позовом до Політичної партії «КМКС» Партія Угорців України про визнання протиправним та скасування рішення з'їзду політичної партії «КМКС» Партія угорців України щодо відкликання депутата. І таких прикладів є достатньо.

Однак 9 грудня 2020 р. Верховний Суд України у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду у справі № 819/151/18 висловив свою позицію: «Процедурні порушення не можуть бути перешкодою для реалізації права громадян на відкликання депутата місцевих рад за народною ініціативою та підставою для скасування рішення МВК».

<sup>12</sup> Дослідження ОПОРИ: URL: <https://www.oporua.org/article/vybory/44366-masove-vidklykannia-deputativ-u-kryvomu-rozi-vse-tilky-pochynaetsia>

<sup>13</sup> Дослідження ОПОРИ: URL: <https://www.oporua.org/vybory/vidklikannia-deputativ-mistsevikh-rad-ta-politichni-zmini-u-poltavskii-miskii-radi-20023>